sebepsiz hüzün hocamdı/ loş odalar mektebinde.. (nûrusiyah)

Asaf Halet Çelebi'nin şiiri ince bir duyarlılıkla işlenmiş çok derin bir birikimin ürünü, bir sentezdir. Şanssızlığı da buradadır bence. İnkâr etmeye gerek yok, cumhuriyet pozitivizmi ile yetişen Batı kafalı bizler, Mevlana'yı, Doğu mistisizmini, tasavvufu, ne de halk efsanelerini pek anlayamamışızdır. Bunları anladığından bile kuvvetle şüphe duyduğum gelenekçiler ise çağdaş düşünce dünyasına, hele hele kuvantum fiziği, relativistik fizik, psikanaliz gibi olgulara iyice yabancı kalmışlardir. Yirminci yüzyılın ortalarından, yani atom çağına girmemizden beri, David Bohm gibi kimi fizikçiler Budist felsefe ile yaklaşırken kimi doğu filozofları da transandantal bir sıçrama göstererek kuvantum mekaniği ile kucaklaşmışlardır. Ne yazık ki, onbinlerce yılın imbiğinden geçerek damıtılmış bu düşünce akımları açısından iklimin pek çorak olduğu bir dönemde ortaya çıktı Çelebi. Şiiri üzerinde derin izleri hemen belli olan Mevlevihaneler cumhuriyetin ilk yıllarında diğer tekkelerle birlikte kapatılmıştı. Osmanlı soylular sınıfı yok olmuş, yerlerine sonradan görme cunhuriyet yenizenginleri, savaş vurguncuları, kalantorları türemiş, tarihin en güzel şehirlerinden birisinin, İstanbul'un bin kocadan kurtulmuş son güzelliklerinin de ırzına geçilmeye başlamıştı. Batıyı zaten hep dışarıdan görerek onu bir türlü anlayamamış olan yarı aydın yöneticilerimiz, entellektüel olmak hevesi ile aydın olmaktan da vazgeçiyor, sonunda ne entellektüel ne aydın (münevver) olabiliyorlardı. Bu çorak kültürel ortam içerisinde Asaf Halet Çelebi hem aydın, hem de entellektüel olmanın kesişim noktasında (jukstapozisyon) ortaya çıkıyordu. Ne yazık ki değerini farkedebilecek kimse de yoktu ortada. Galatasaray lisesi mezunu bir kütüphane memuru olarak geçirmiş ömrünü Çelebi. Yazar çizer çevresinin bohem hayatına pek takılmamış. Onlar da Oğuz Atay benzeri başkalarına da yaptıkları gibi, yok saymışlar onu. Belki biraz Özdemir Asaf bilmiş kıymetini.

Ufacık bir tohumda koskoca bir ağaç gören (Sidharta şiiri) şairin anısına

Cüneyd şiirinde Çelebi, gözle görünen gerçeğin dışinda başka bir gerçek daha olduğunu vurgular. Görünmeyen bu gerçek görülebilir aslında, cübbe açıldığında. He şiiri Ferhad ile Şirin adlı halk efsanesine gönderme yapıyor. Ferhad kendisi de son derece güçlü bir mitoloji konusu aslında. İnsanın doğa ile mücadelesi var, bir ideal için (Şirin'in aşkı) dağların delinmesi var. Doğanın esiri olmaktan doğanın efendisi olduğu zaman dogaya da iki gözü iki çeşme ağlamak düşer elbet. Ejderha kimdir bu işin sonunda? Mağara, yine halk hikâyeleri üslubunda, sanki bir masalmış gibi dinleniyor, ama psikanalitik bir bağlamda ele alınmış. Tasavvuftaki iç ben kavramından da esintiler var. İbrahim de psikanalitik bir paralellik kuruyor Hz. İbrahim'in söylencesi ile. Bu şiir gencin eski toplumun degerlerinden kurtulma çabası, aşkını ve acılarını hatırlatıyor bana. İbrahim Arapların ve Yahudilerin babası. Urfa kıralı Nemrut'un putlarını parçalamış. Despot bir kıralın putlarını parçalamak ne kadar cesaret isterse içimizdeki köhne önyargıları parçalamak da o kadar cesaret ister. Sorun şu ki, aştığımız her ön yargının yerine bir o kadar yenisi geliyor her an için. Güneşin putları kırması imgesi çok yönlü bir imge. Bir taraftan putlardan kurtarıyor, bir taraftan özene bezene inşa edilmiş billûr ruhsal yapıyı parçalıyor. Bilgi hem karanlıktan kurtarıyor, hem de acı veriyor. Mısrı Kadim şairin en hoşuma giden şiirlerinden birisi. Bergson felsefesinin izlerinin yanısıra, eski Mısır dilinde, okurun anlamını bilmesi beklenmeyen dizeler sadece sözde müziğin güzelliği ile beni sarmalıyor. Seninle bir bahçedeyiz geliyor bana dediği zaman Özdemir Asaf'ın Asaf Halet'ten neden hoşlandığını hissediyorum. Bu son kıta aynı zamanda Mevlana ve tasavvuf felsefesinin de güzel bir anlatımı bence. Kadıncık, sevgi ve kadınların ezilmesi kültürüne ironili bir bakışla yaklaşıyor. Nûrusiyah psikanalitik bir özgeçmiş. Selimi salis: üçüncü Selim. Süzudilâra: klasik türk müziğinde bir makam. Doğduğum evin penceresi için ne denilebilir. Bu tablo bir duyguyu o kadar güzel canlandırıyor ki. İnsan çocukluğuna geri gidiyor. Şehir: Papalagi adlı kitabı 1987'de okumuştum. Aziz Karalı'nın kulakları çınlasın. Türkçe'de bildiğim kadarı ile yeni yayınlanmıştı. Bu kitap, birinci dünya savaşından sonra Almanya'da yayınlanmış. Bir Batı Samoa yerlisi olan şef Tuvali'nin gözünden Batı uygarlığını anlatıyor. Bu revera antropolojiyi okumak büyük bir keyif vermişti bana. Çelebi bu fikirleri bizlerden yarım yüzyıl önce keşfetmiş. Kafka da var bu şiirde, çok açıkça görünüyor. Ve şairin kendi eğretilemesinden özel yaşamının bir kesiti. Trilobit şiiri şairin astronomi, paleontoloji, tasavvuf ve Hint felsefelerini en net sentez ettiği şiirlerinden birisi. Trilobit, prekambiyen çağının ilk çok hücreli canlılarından. Belki de tüm çok hücreli canlıların ortak atası. Balıktan kuşa, fareden insana hepimizde trilobitten kalma genetik bilgi var. Uyanıklık şiirini okurken insan hipnotize oluyor, şiir gerçek oluyor. Fransa İçin Şiir: Fransa'nın Naziler tarafından işgâli. marqui de carabasse: Çizmeli kedinin yokul sahibi için icat ettiği sözde soylu toprak ağası kimliği. GALT'S'RAY neuf-cent-dix-neuf (nöfsendinöf) bindokuzyüzondokuz tarihini düşmüş. Şairin Galatasaray lisesi yılları. Grand-court: büyük avlu. ebedi vakans: bitimsiz tatil. Çocukluktan kopuşun acısı.. Nirvana ve özellikle de Sidharta, Budist felsefeyi en güzel anlatan şiirlerden. Nigâr-ı-Çîn, Adımı Unuttum gibi şiirler, psikanalitik temaları işlerken halk masallarımızın enfes tadını da veren şiirlerinin güzel örnekleri arasında.

Gökhan Sayram (1996)